

Малкълм Гладуел е роден на 3 септември 1963 г. в Англия, но когато навършва 6 години, семейството му се премества в Канада. Завършва история в университета на Торонто, след което започва да практикува журналистика в различни канадски и американски издания. Бил е репортер на *Washington Post* с ресори бизнес и наука, а след това е ръководил бюрото на вестника в Ню Йорк. През 1996 г. става част от редакционния екип на списание *New Yorker* и всички негови есета в сборника *Какво видя кучето* са се появили най-напред на страниците на това издание.

Малкълм Гладуел е автор и на книгите *Повратната точка: Как малките неща могат да доведат до големи промени*, *Изключителните* и *Проблясък: Силата на мигновените решения*, като и трите са били начело на класацията за бестселъри на *The New York Times*. През 2013 г. излезе най-новата му книга *Давид и Голиат*, в която той предлага нова гледна точка към начина, по който възприемаме грешките, несъвършенствата и недостатъците, като ни демонстрира колко красиви и важни неща в нашия свят се раждат в условия на страдание и непрестанни предизвикателства.

Книгите и статиите на Гладуел се занимават най-вече с неочакваните резултати от проучвания в областта на социалните науки и психологията, като често и задълбочено се позовават на многобройни академични източници.

Гладуел е в списъка на 100-те най-влиятелни личности на списание *Тайм* за 2000 г. Носител е на първата награда на Американската социологическа асоциация за изключителни постижения в отразяването на социални въпроси през 2007 г., а също и на почетна степен от Университета на Уотърлу.

Мариана Мелнишка е преводач, журналист и преподавател по английски в НБУ. В изкуството на превода я посвещава сп. ЛИК, а с името ѝ са свързани българските издания на *Момичето на френския лейтенант* от Дж. Фаулз, *Портокал с часовников механизъм* от А. Бърджес, сагата за Хари Потър, романи от Греъм Грийн, Артър Хейли и др. Публикува пътеписи и има рубрика в сп. *Лайт* на в. *Капитал* за забележителни места и личности от историята на България.

Ина Ескенази е филолог с английски, френски и испански. Като сътрудник на Центъра за европейски изследвания, тя е съставител на първия в България кратък английско-френско-български речник *Азбука на европейската интеграция* и редактор на *Бюлетин Европа*. Специалист е по межкултурни отношения и превежда публицистика, научна литература и белетристика.

Владимир Митков Новков е магистър психолог и преводач на свободна практика. Завършил е Първа английска езикова гимназия, София, и СУ „Св. Климент Охридски“. Занимава се с преводи в сферата на технологиите, социалните науки, правото и спорта. В момента завършва втора магистратура по специалността „Преводач-редактор“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

КАКВО ВИДЯ КУЧЕТО

и други приключения

МАЛКЪМ
ГЛАДУЕН



Издателство Жанет 45

е носител на националните награди:

Христо Г. Данов – за принос в националната книжовна култура:

в категория Българска художествена литература (2002);

в категория Издание за деца (2007);

в категория Разпространение на българската книга (2011)

Бронзов лъв на Асоциация „Българска книга“ – за цялостен принос в издаването на съвременна българска литература (2002)

Специална награда на АБК за оформление и полиграфическо изпълнение (2005)

Константин Константинов – за принос в книгоиздаването за деца (2005)

и Наградата на ЮНЕСКО – Първи световен конкурс по дизайн на книгата, Франкфурт (2003)

WHAT THE DOG SAW AND OTHER ADVENTURES © 2009 by Malcolm Gladwell

© Малкълм Гладуел, автор, 2013

© Мариана Мелнишка, Ина Ескенази,
Владимир Новков, превод, 2013

© Райчо Станев, художествено оформление, 2013

© Издателство Жанет 45, 2013

ISBN 978-954-491-978-8

КАКВО ВИДЯ КУЧЕТО

и други приключения

МАЛКЪМ
ГЛАДУЕЛ

Превод от английски
Мариана Мелнишка,
Ина Ескенази, Владимир Новков



*Посвещавам на
Хенри и Дейвид*

Съдържание

Предговор 11

ПЪРВА ЧАСТ: МАНИАЦИ, ПИОНЕРИ И ДРУГИ РАЗНОВИДНОСТИ НА СКРОМНИ ГЕНИИ

Търговецът 21

Търси се магическа формула за кетчуп 52

Изгърмяване 74

Истински цветове 104

Грешката на Джон Рок 133

Какво видя кучето 163

ВТОРА ЧАСТ: ТЕОРИИ, ПРОГНОЗИ И ДИАГНОЗИ

Разкритите тайни	191
Мъри за милион долара	219
Проблемът с изображението	245
Нещо назаем	271
Да сглобим картинката	296
Изкуството на неуспеха	318
Експлозия	338

ТРЕТА ЧАСТ: ЛИЧНОСТ, ХАРАКТЕР И ИНТЕЛИГЕНТНОСТ

Къснозрейковци	353
Кой ще се окаже успешен	374
Опасни умове	398
Митът за таланта	421
Мрежата от нови връзки в обществото	441
Размирници	462

Предговор

Като малък обичах да се промъквам в кабинета на баща ми и да ровичкам из книжката по бюрото му. Той е математик. Пишеше с молив върху карирани листове – дълги спретнати редове с цифри, а между тях – диаграми. Сядах на ръба на стола му и разглеждах страниците с недоумение и почуда. Като начало, струваше ми се невероятно да му плащат за неща, които – поне навремето – ми приличаха на драсканици. Но по-важното е, че не можех да проумея как е възможно в главата на човек, когото толкова обичам, всеки ден да се случват неща, от които нямам никаква представа.

По-късно научих, че психолозите наричат това „проблем на чуждия ум“. Ако дете на една годинка обича крекери „Голдфиш“, значи те са любими и на мама и татко: на тази възраст човек още не знае, че в главата му стават неща, различни от случващите се в главите на другите. Рано или късно обаче детето научава, че мама и татко може и да не обичат същите крекери като него и – в познавателно отношение – този момент е една от най-важните повратни точки в чо-

вешкото развитие. Защо двегодишното дете е толкова „ужасно“? Защото непрекъснато поставя на изпитание поразителното – а за него и напълно ново – откритие, че онова, което доставя удоволствие на самото него, може да не доставя същото удоволствие на другите – на практика човек не престава да се диви на това и в по-зряла възраст. Кое е първото, което ни интересува, когато се запознаем с лекар на публично събитие? Едва ли е отговорът на вежливия въпрос: „С какво се занимавате?“. В общи линии ни е известно с какво се занимава един лекар. По-скоро искаме да разберем как се чувства сред болни хора по цял ден. Любопитни сме да узнаем какво усеща лекарят, защото сме сигурни, че то няма нищо общо с усещането да седиш пред компютъра или да преподаваш в училище, или да продаваш коли. Такива въпроси не са нито глупави, нито излишни. Интересът към вътрешния живот на другите в процеса на ежедневната им работа е една от най-дълбоко заложените в човека потребности и именно тя доведе до написването на книгата, която държите в ръцете си.

2.

Всички статии в „Какво видя кучето“ са публикувани за първи път на страниците на списание New Yorker, където от 1996 г. съм щатен сътрудник. Подбрах най-любимите си статии сред множеството написани през тези години. Групирах ги в три категории. Първият раздел е посветен на неудържими личности, които наричам „скромни гении“ – не Айнщайн, Уинстън Чърчил, Нелсън Мандела или други колосални архитекти на света, в който живеем, а хора като Рон

Попийл, който успя да продаде автоматичната кухненска резачка Chop-O-Matic, или Шърли Поликоф, която зададе прочутия въпрос: „Тя прави ли го или не? Само фризьорът ѝ знае!“. Втората част е посветена на теория, на начините да структурираме житейския си опит. Как да се отнасяме към бездомните, към финансовите скандали или трагедиите като експлозията в космическата совалка „Чалънджър“? Третата част се занимава с предположенията ни за хората. Как разбираме дали някой е лош, или умен, дали го бива да направи нещо наистина добре? Както ще видите, аз съм скептичен относно вярната ни преценка по тези въпроси.

В най-добрите моменти от тези статии не става въпрос за това какво мислим аз или вие. За мен беше по-интересно да опиша какво мислят за бездомните, кетчупа или финансовите скандали хората, които мислят за бездомните, кетчупа или финансовите скандали. Самият аз не мога да си вадя никакви заключения за трагедията с „Чалънджър“. Нищо не разбирам – кариерни листове, спретнато изписани с цифри, и тук-там диаграми. Но какво би станало, ако погледнем на всичко това през чужди очи, ако се намърдаме в главата на някого другиги?

Например, в книгата има една статия, в която се опитвам да разбера разликата между това да блокираш и да изпаднеш в паника. Написах я по повод самолетната катастрофа с Джон Кенеди Младши през юни 1999 г. Кенеди е бил неопитен пилот – попаднал в лошо време, „загубил хоризонта“ (както се изразяват пилотите) и се устремил в спирала надолу към земята. За да разбера какво е преживял той, помолих един пилот да ме качи на същия самолет, какъвто е пилотирал Кенеди, при същите атмосферни условия, и го накарах да полети в спирала към земята по същия начин. Не

беше симулация. Беше необходимост. Искях да разбера какво изпитва човек, когато самолетът му се разбива по този начин – защото, ако искаш да осмислиш подобна злополука, съвсем не е достатъчно да знаеш какво е направил Кенеди. „Проблемът с изображениято“ е опит да се анализират сателитни снимки, като онези, с каквито правителството на Буш твърдеше, че разполага – показвали оръжия за масово унищожение, притежавани от Саддам Хюсеин. Заинтересувах се от тази тема след като бях прекарал цял следобед с един рентгенов специалист, който разглеждаше мамограми и най-неочаквано изневиделица спомена, че според него проблемите на специалисти с неговата професия при разчитането на рентгенови снимки на гърди са много сходни с трудностите, които хората от ЦРУ са имали при разчитането на сателитните снимки. Искях да знам какво става в неговата глава, а той искаше да знае какво става в главите на служителите на ЦРУ. Спомням си как в този момент почувствах, че ми се завива свят. Или да вземем статията, дала името на целия този сборник. Тя е посветена на Сизър Милан – говорещият с кучета. Милан е способен да успокои и най-разгневеното и нервно животно само с едно докосване на ръката. Какво става в главата на Милан, докато го прави? Точно това ме вдъхнови да пиша за него. Бях преполовил статията, когато ми хрумна един още поточен въпрос: „Докато Милан извършва своето вълшебство, какво ли става в главата на кучето?“. Точно това всъщност ни интересува – какво вижда кучето.